

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp,
för Förskollärarexamen
HT 2022
Fakulteten för lärarutbildning

Sovstunden i förskolan- En studie om hur beröring kan skapa trygghet

Evelina Jönsjö och Josefine Åström

Författare

Evelina Jönsjö & Josefine Åström

Titel

Sovstunden i förskolan- En studie om hur beröring kan skapa trygghet

Uppsatsens huvud- och undertitel på engelska

Nap time in preschool- a study about how touch can create safety.

Handledare

Elin Hjelm

Examinator

Elisabeth Porath Sjöo

Bedömande lärare

Anette Emilson

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att se vilka olika former av taktil beröring pedagoger använder sig av under sovstunden och varför dessa används. Fokus ligger även på vilken syn pedagoger har på beröring. Forskningsfrågorna är följande: Vilka former av taktil beröring används av pedagoger under sovstunden och varför? Hur kan beröring användas i förskolan för att skapa en omsorgsfull och trygg sovstund? Denna studie baseras på observationer där de sju medverkande pedagogerna sedan intervjuats i direkt anslutning efter sovstunden. Studien lyfter begrepp som taktil beröring, omsorg och integritet. Resultatet har analyserats utifrån omsorgsetiken av Nel Noddings där hon beskriver att alla människor har ett behov av att bli omsorgsfullt bemötta av andra. Resultatet visar på att samtliga pedagoger använder sig av flera olika former av beröring för att skapa en trygg och omsorgsfull sovstund.

Ämnesord

Förskola, beröring, taktil, omsorg, trygghet, integritet

Authors

Evelina Jönsjö och Josefine Åström

Title

Nap time in preschool- a study about how touch can create safety.

Supervisor

Elin Hjelm

Examiner

Elisabeth Porath Sjöo

Judging teacher

Anette Emilson

Keywords

Preschool, touch, tactile, care, safety, integrity

Innehåll

1. Inledning	7
1.1 Syfte och frågeställningar	8
2. Bakgrund	9
2.1 Beröring	9
2.2 Omsorg	10
2.3 Sovstunden	11
2.4 Integritet	12
2.5 Sammanfattning av bakgrund	14
3. Omsorgsetiken som teoretisk utgångspunkt	15
4. Forskningsgenomgång	18
4.1 Taktil beröring	18
4.2 Beröring i förskolan	19
4.3 Lärarna tror på beröring	20
4.4 Mötet med det enskilda barnet	21
4.5 Sovstunden som en social aktivitet	21
4.6 Beröring mellan barn och förskollärare	21
5. Metod	23
5.1 Etnografi som ansats	23
5.2 Genomförande observationer	24
5.3 Genomförande Intervjuer	25
5.4 Urval	26
5.5 Analysmetod	26
5.6 Etiska överväganden	26
6. Resultat	28
6.1 Olika former av beröring under sovstunden	28
6.2 Trygghet	29
6.3 Pedagogernas syn på beröring och barnens integritet	30
6.4 Barnens individuella behov	32
7. Analys av resultat	34
7.1 Analys utifrån omsorgsetiken	34
8. Diskussion	36
8.1 Beröring för att skapa lugn och bygga trygga relationer	36
8.2 Normen av beröring	37
8.3 Pedagogerna tror på beröring under sovstunden	38

8.4 Sovstunden en möjlighet att ge barnen trygghet	39
8.5 Pedagogers reflektioner om omsorg och integritet	40
8.6 Metoddiskussion	41
8.7 Giltighet och generaliserbarhet	43
8.8 Vidare forskning på ämnet	43
9. Referenser	45
10. Bilagor	49
Informationsbrev till vårdnadshavare	50
Samtyckesblankett vårdnadshavare	51
Informationsbrev till pedagoger	52
Samtyckesblankett pedagog	53
Observationsguide och intervjufrågor	54

Förord

Denna studie har fokuserat på vilka former av beröring som förekommer på förskolan under sovstunden samt pedagogers syn på beröring. Just beröring är ett ämne som vi känner är viktig att forska kring men även vikten av positiv beröring av barnen på förskolan. Vi som pedagoger låter barnen sitta i knät och ger barnen beröring under sovstunden och vi ville med denna studie se hur andra pedagoger ser på detta ämne. Studien har varit både intressant och lärorik vilket har gjort att den varit motiverande att genomföra. Genom forskning och litteratur har vi fått en bredare syn på hur viktig den positiva beröringen är för oss människor och vad den kan bidra till.

Arbetet har medfört intressanta intervjuer och ett givande fältarbete som bildade ett bra jämförbart material till studien. Stort tack till alla medverkande i vårt fältarbete och även ett stort tack till vår handledare som guidat oss på vägen. Arbetet har varit givande att skriva tillsammans då det har inneburit ett gemensamt ansvar över materialet som producerats. Det har också inneburit många givande diskussioner och stöttning från början till färdigt resultat.

Tack, hälsningar

Evelina Jönsjö och Josefine Åström

1. Inledning

I förskolan är beröring en del av förskolans vardag. Allt från blöjbyten, tröst, sitta i ett knä, bli lämnad på morgonen till en famn och kanske en hand på ryggen när barnet ska somna. Hedlin (2021, se Herou 2021) menar att beröring genom att till exempel ha ett barn i knät var självklart förr och då kunde pedagogerna anse sig som extra "mammor". Idag finns det en annan medvetenhet kring barnens integritet. Vidare menar hon att beröring i förskolan är en central del i förskolans arbete och att det något som pedagoger behöver reflektera över. Utifrån vår erfarenhet upplever vi att dessa samtal är sällsynta ute på våra arbetsplatser och lyst med sin frånvaro under vår utbildning till blivande förskollärare.

Vi har under våra år mött män som har en rädsla för att bli anmälda för att de rört barnen på ett sätt som kan anses som opassande och sexuellt men också kvinnliga kollegor som pussat på barnen eller kollegor som uttrycker att de aldrig bär eller har barnen i knät eftersom det är oprofessionellt. För att orka med en hel dag behöver de yngre barnen sova och återhämta sig (Bothelius & Svirsky 2019). Barnens behov är individuella och det ställer krav på pedagogerna att anpassa sovstunden utifrån barnens behov. I förskolan blir sovstunden en kollektiv och social aktivitet som behöver planeras och organiseras för att anpassas till såväl det enskilda barnet som till gruppen. Därav behöver förskollärare arbeta fram strategier för att få barnen att slappna av, känna sig trygga och somna. Av egen erfarenhet har vi använt oss av olika former av beröring som exempelvis att klia barnen på ryggen. Det kan också vara en trygg hand, att ha barnet i famnen, att klia i håret, taktill beröring eller ansiktsmassage. Samtidigt upplever vi att vi blivit mer reserverade och varsamma med att beröra barnen med rädsla för att det ska misstolkas eller för att kollegor ska uttrycka det som oprofessionellt att till exempel kramas med barnen eller att ha ett barn i knät vilket går i linje med nyare forskning kring pedagogers rädsla för att röra barn (Åberg, Hedlin & Johansson 2021).

Det finns ett otillräckligt stöd för hur en sovstund ska planeras och organiseras utifrån begreppet beröring. Det gör det svårt för pedagoger att luta sig mot vetenskapliga metoder som kan användas under sovstunden och arrangera sovstunden på ett sådant sätt som tillgodoser barnens behov samtidigt som barnens integritet respekteras. Sovstunden är viktig för barnen och pedagogerna behöver känna trygghet i att arrangera den på ett sätt som respekterar barns integritet samtidigt som beröring kan behövas för att skapa en

liknande nattning som sker i hemmet vilket i sin tur skapar en trygghet för barnet. I förskolans läroplan nämns inte barns sömn eller beröring utan det närmsta som står är att barnen ska erbjudas god och trygg omsorg med en dygnsrytm som anpassas med både vila och aktivitet. Dessa ska anpassas utifrån barnets behov och vistelsetid (Skolverket 2018). Vidare säger förskolans läroplan (Skolverket 2018) att förskolläraren ansvarar för omsorg, vardagliga aktiviteter och rutiner i förskolan. Sovstunden är en viktig stund för alla de yngsta barnen i förskolan och för att bearbeta intryck. Sovstunden är den stunden på dagen då vi själva upplever att vi har möjlighet att knyta an till barnen, se dem och ge dem omsorg som känns värdefull.

I vårt arbete kommer vi att använda oss av begreppet beröring och då menar vi liknande beröringsmetoder som beskrivits. Vidare kommer studiens syfte och frågeställning att presenteras följt av en beskrivning av begreppen omsorg, beröring, sovstund och integritet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att få kunskap om hur pedagoger förhåller sig till beröring under sovstunden. Genom studien är målet att öppna upp för samtal och diskussioner kring barnens sovstund ur ett beröringsperspektiv samt respekt för barnens integritet. Detta undersöks utifrån frågeställningen:

- Vilka former av taktil beröring används av pedagoger under sovstunden?
- Hur ser pedagoger på beröring under sovstunden?
- Hur kan olika former av beröring användas i förskolan för att skapa en omsorgsfull och trygg sovstund?

2. Bakgrund

Som avslutning på vår utbildning till förskollärare skriver vi ett examensarbete. Under vår studietid har vi arbetat i förskolans verksamhet och har innan dess flera års erfarenhet som barnskötare. Vi upplever att olika former av beröring i förskolan är något som utbildningen inte tar upp och att ämnet inte diskuterats varken på våra arbetsplatser eller VFU-platser. I diskussioner med varandra upplever vi att vår syn på beröring har förändrats sen vi började arbeta. Detta tror vi kan vi bottsna i att integritet har blivit en ny del i förskolans läroplan sedan 2018 som gjort att vi börjat reflektera över detta (Skolverket 2018). Tidigare funderade vi inte i lika hög grad på hur vi agerade under sovstunden. Nu kan vi ibland känna oss kluvna, vilket kan grunda sig i två övergripande tankar. Den första som handlar om vikten av omsorg, anknytning och taktil beröring. Den andra tanken cirkulerar kring rädslan för att beröra barn på ett sätt som kan missuppfattas och kränka barnens integritet. Detta kapitel i studien är gediget men vi anser att de olika delarna är en stor del av helheten kring sovstunden med beröring som ett stort fokus.

2.1 Beröring

Beröring får oss att känna trygghet, kärlek, bekräftelse samt en känsla om att bli omhändertagen. Det i sin tur gör att man känner sig omtyckt och inkluderad. Beröring minskar också smärta. Dilemmat är att beröring också kan få oss att känna olust och skapa en känsla av rädsla, kränkthet, tvång och förminskning. Det handlar om hur beröringen sker och i vilket sammanhang (1177 vårdguiden 2021). Uvnäs Moberg (2000) beskriver att vi människor mår bra av kroppslig närhet och att det skapar trygghet samt har en lugnande effekt. Att vara nära den man tycker om är något många mår bra av. Genom fysisk närhet sätter kroppen i gång olika processer och dessa processer aktiverar i sin tur vårt oxytocinsystem. På så vis blir den vardagliga beröring som till exempel en klapp på axeln, en klapp på kinden eller hålla handen viktiga inslag i vardagen. Uvnäs Moberg (2000) beskriver att beröringen framför allt hör hemma i den nära relationen mellan människor som känner varandra men att den också är en del i många arbetslag eller lagsporter för att skapa relationer och trygghet till varandra där. Genom att vi rör varandra på ett behagligt sätt skapas känslomässiga band till varandra samtidigt som oxytocin frisätts. Vidare beskriver författaren att när oxytocin frisätts har det flera hälso- och antistress effekter. Genom rätt anpassad beröring skapas lugn och ro vilket har visat sig ha en positiv effekt på barns hälsa och tillväxt.

Vidare beskriver Uvnäs Moberg (2000) beröring som något viktigt i många familjer och att huden fungerar som ett sätt att förmedla information. Som att till exempel kan en mammas klappande på ryggen säga att här är det tryggt och nu kan du somna. Även Backlund Wasling (1177 vårdguiden 2020) skriver fram vikten av beröring. Hon menar att beröring och närhet är livsviktigt. Utan närhet eller vid utanförskap ökar risken för att dö. För barn är närhet och beröring är livsviktig då beröringen behövs för att utveckla barnens nervsystem och det är genom närhet som grundtrygghet skapas. Närhet under barnens första år kan vara av betydelse i hur de som vuxna kan bilda relationer och hantera stress.

2.2 Omsorg

Vi tänker att beröring är en del i förskolans omsorgsarbete. Omsorg är något som alla är beroende av som små och nyfödda (Halldén 2016). Omsorgen förändras genom livet men behovet försvinner aldrig. Omsorgen är ett omfattande behov hos alla människor och är beroende av att vi blir omsorgsfullt bemötta. Enligt Halldén (2016) är omsorg en koppling mellan två individer. Denna relation kan benämnas som ett omsorgsmöte. Detta möte innefattar en part som handlar omsorgsfullt och en annan som svarar på denna handling. För att det ska kunna beskrivas som ett sådant möte behöver båda individerna bidra till denna relation som då kan fortskrida. Aspelin (2016) skriver att omsorgen inte bara finns till för enskilda individer utan även för samhället i stort, de menar om förskolan och skolan inte hade inkluderat omsorg hade det genererat en bidragande del i att skapa ett samhälle som inte är lika humant. Det brukar beskrivas två olika former av omsorg, naturlig och etisk (Aspelin 2016). Naturlig omsorg beskrivs som naturlig och äkta, denna relation ses i förhållandet mellan vårdnadshavare och barn. Denna omsorg är något som människor strävar efter. När det pratas om etisk omsorg så beskrivs den som en omsorg där omsorgsgivaren använder sina minnen och föreställningar om hur en människa agerar omsorgsfullt mot en annan människa (Aspelin 2016). De flesta människor eftersöker en perfekt bild av sig själva, så som vi är i den naturliga omsorgen. Aspelin (2016) menar att en del människor kanske inte alltid spontant bryr sig om ett barn i olika situationer men med den etiska omsorgen frammanas en avsikt att agera rätt och gott vilket genererar en förstärkning av vårt etiska ideal. På detta sätt kan en person som inte är så omsorgsfull visa omsorg och det skapas förutsättningar för verkliga omsorgsrelationer.

Omsorg är en stor del av arbetet i förskolan vilket de yrkessamma är medvetna om. I förskolans läroplan (Skolverket 2018) står det att trygghet och omsorg är en betydande del för att erbjuda barnen en känsla av trygghet och självkänsla. Nyholm (2016) skriver att omsorgen innebär många olika delar i arbetet med barn som till exempel vård, omtänksamhet, kärleksfullhet, skapandet av relationer, tillsyn och kommunikation med mera. Hon menar att omsorgen har kommit i skymundan och att den behöver lyftas fram för att lägga fokus på barns behov och psykiska hälsa. Nyholm (2016) menar att det kräver en del arbete av de som är verksamma i förskolan för att omsorgsfulla relationer ska kunna skapas. Det krävs också att omsorgen har en god kvalitet och med det menar hon att den som ger omsorg knyter an till den som ska ta emot den, det måste finnas en närvaro i agerandet. Oftast tänks det inte så mycket på det som görs utan det sker per automatik och utan anknytning till barnet som ska ta emot omsorgen. Det kan vara att det pratas med någon annan under tiden som vi exempelvis byter blöja på ett barn. I sådana fall som detta finns där ingen mental närvaro från pedagogens sida och inte heller någon medvetenhet av det som sker i stunden.

Nyholm (2016) menar att det kan vara svårt att stanna upp och befinna sig i stunden när det händer mycket runt omkring oss men att det finns många fördelar med att stanna upp i nuet även om det kan vara utmanande att få till i den ofta stressiga vardagen på förskolan.

2.3 Sovstunden

Sovstunden är en del i förskolans arbete där barnen får möjlighet till återhämtning. Förskolans läroplan beskriver situationen nedan.

Utbildningen i förskolan ska planeras och genomföras på ett sådant sätt så att den främjar barnens utveckling, hälsa och välbefinnande. Förskolan ska erbjuda barnen en god miljö och en väl avvägd dagsrytm med både vila och aktiviteter som är anpassade efter deras behov och vistelsetid. (Skolverket 2018, S. 7)

Broberg, Hagström och Broberg (2012) skriver om anknytning i förskolan och menar på att sovstunden är annorlunda på förskolan jämfört med hemma och kan vara känsligt för barnet och vårdnadshavaren. Att till exempel sova flera barn tillsammans på en madrass på golvet skiljer sig jämfört med hemmet. Pedagoger vet att det skiljer sig från hur det ser ut hemma men efter en tid brukar barnet anpassa sig, detta med stöd av pedagogen och genom att se hur de andra barnen gör. Vidare beskriver Broberg, Hagström och Broberg

(2019) att under introduktionen på sovstunden är det betydelsefullt att barnet får stöd och att hen känner sig trygg hos pedagogerna som är med på sovstunden. Sovstunden på förskolan kan vara den stunden som barnet kan vara som mest ledsen då barnet kan sakna den omsorg som sker i hemmet. Detta eftersom sovstunden kan väcka minnen om hur vårdnadshavarna gör hemma vid nattningar (Broberg, Hagström & Broberg 2012).

Att sömnen fungerar bra är angeläget för vårdnadshavarna, pedagogerna och inte minst för barnen. Sömnen är något som vårdnadshavare och pedagoger ofta samtalar om och frågor kring barnets sömn tillhör de allra vanligaste frågorna på barnavårdscentralen (Bothelius & Svirsky 2019). Enligt Bothelius och Svirsky (2019) ställs det krav på pedagogerna att möta barnens olika behov. De skriver också att barnens sömn är viktig för hjärnans utveckling och för bortforslingen av avfallsprodukter som inte verkar fungera i vaket tillstånd. Det är också i sömnen som människan formar och lagrar minnen. Vidare menar Bothelius och Svirsky (2019) att barnens sömn speglar deras välbefinnande och att därför av största vikt att ge barnen bra förutsättningar för sömn. Bothelius och Svirsky (2019) har intervjuat en person i sin studie som arbetade på en barnavårdscentral om hur man kan hjälpa barn och familjer som söker för sömnproblem. De beskriver att familjerna får råd som att sitta bredvid barnet, vagga i famnen, buffa barnet på rumpan, hålla en hand på barnet eller samsova med barnet. Ser man tillbaka i tiden har människor sovit tillsammans för att få trygghet och värme av varandra (Bothelius & Svirsky 2019).

2.4 Integritet

I dagens samhälle är integritet ett omtalat ämne där barn tidigt lär sig om att man ska respektera varandras kroppar och våga säga stopp om något inte känns bra. I förskolans verksamheter finns styrdokument som belyser ämnet och all personal ska tänka på barnens integritet. Förskolans läroplan (Skolverket 2018) är ett av de viktigaste styrdokumenten och något som alla i förskolan måste följa för att alla barn ska ges rätt förutsättningar att utvecklas. Förskolans läroplan lyfter "Barnens rätt till kroppslig och personlig integritet ska också respekteras. Det gäller bland annat i den dagliga omsorgen och i frågor om dokumentation." (Skolverket 2018 s. 7) och "Förskolan ska erbjuda barnen en trygg omsorg och har en viktig roll för att bidra till att grundlägga barnens trygghet och självkänsla. Utbildningen ska präglas av omsorg om barnets välbefinnande och trygghet." (Skolverket 2018 s. 10).

Organisationen Rädda barnen (2022) menar på att de yngsta barnen behöver bli medvetna om sin integritet, bestämmandet över sina egna kroppar och även ge inflytande i det som rör deras kroppar. De menar att det är grunden till stark självkänsla men även av vikt för att känna empati för andra. Det är grundläggande att de verksamma i förskolan är lyhörda och observanta på barnens kroppsspråk. Bland annat för att försöka tolka in deras åsikter och tyckande när det verbala språket inte alltid utvecklats. Att krama och sitta i knät är vanligt förekommande i förskolan. Det kan vara om någon är ledsen, saknar en vårdnadshavare eller bara behöver tanka lite närhet och trygghet. Barn bör aldrig uppmanas till att ge kramar, pussar eller att sitta i någons knä. Det är istället betydande att barnen blir frågade om de vill ha eller ge en kram och att de ges möjlighet att säga nej även till personer som de tycker om (Rädda barnen 2022). Detta gäller både på förskolan och på fritiden. Det finns litteratur som berör integritet vilka kan användas i förskolans och skolans verksamheter för att öka kunskapen hos barnen och göra dem medvetna om gränser. Några böcker som berör ämnet är *Tryggboken* (Kleven 2014), *Vilda säger nej* (Bosson Rydell 2003) och *Stopp min kropp* (Rädda barnen 2019).

Barnkonventionens lag och något som alla vuxna ska förhålla sig till. Denna ska trygga barnen och deras uppväxt. I barnkonventionen står det att: "Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad" (SFS 2018:1197). Pedagoger behöver tänka på att göra alla barn delaktiga i det som rör dem samt vara observanta och lyhörda i vardagliga situationer där barnen socialiserar sig med varandra. Genom att vara delaktig i leken kan vuxna agera som medlare vid eventuella konflikter som även de kan röra barnens integritet. Det är av stor vikt att lära känna barnen och deras behov under dagen. Barnets behov av närhet kan variera beroende på flera olika faktorer. Exempelvis barnets ålder, känslor och vem det är som möter barnet. Barns kroppsliga gränser behöver respekteras och därför är det viktigt att det är barnets behov av kroppskontakt som får styra (Skolverket 2021). Denna del är viktig i arbetet med barnen på förskolan, det kan dock vara svårt vissa gånger att möta det enskilda barnets bästa då sovstunden ofta planeras utifrån gruppens bästa och verksamhetens behov.

2.5 Sammanfattning av bakgrund

I bakgrunden har det beskrivits att taktil beröring kan vara viktig för oss människor. Beröringen kan skapa många olika känslor såsom rädsla eller kränkthet men också trygghet, glädje eller ge en lugnande effekt. Uvnäs och Moberg (2000) beskriver närheten som att den hör hemma i nära relationer där människor känner varandra. Genom positiv beröring kan känslomässiga band skapas mellan människor. Omsorg är en stor del av det arbete som sker på förskolan framför allt på en avdelning för yngre barn. I bakgrunden beskrivs denna omsorg som att det måste finnas en som handlar omsorgsfullt och en som svarar på den handlingen för att ett omsorgsfullt möte ska ske. Omsorgen beskrivs som något alla människor vill känna och att det kan ge en känsla av trygghet och självkänsla. I omsorgsfulla möten strävar ofta människor efter det naturliga, äkta och genuina. Nylund (2016) menar att det kräver en del av de verksamma i förskolan för att omsorgsfulla relationer ska kunna skapas. Vidare beskrivs sömnen på förskolan för barnen, vilken betydelse den har och diskussioner som ofta uppstår kring den. Sista delen i bakgrunden beskriver integriteten och vad som behöver tas i beaktande. Barnkonventionen (SFS 2018:1197) och förskolans läroplan (Skolverket 2018) beskrivs även i relation till ämnet integritet.

3. Omsorgsetiken som teoretisk utgångspunkt

Den teori som studien utgår ifrån är omsorgsetiken som är grundad av psykologen Carol Gilligan och vidareutvecklad av filosofen Nel Noddings (Colnerud 2006). Noddings utgår ifrån sina texter att alla människor naturligt har en förmåga att visa omsorg. Hon menar även att människan har en skyldighet att använda denna förmåga för att se andras behov och möta dem i dessa (Colnerud 2006). För att dessa behov ska bli tillgodosedda behöver människan erövra förmågan att både upptäcka och tolka dessa behov. Enligt Noddings (2012) börjar varje mänskligt liv i relationer och att det är genom dessa relationer en mänsklig individ skapas. Noddings (2012) menar att även om möten ska kunna kallas vårdande ska de ena parten agera vårdande om den andra parten som i sin tur ska motta den. Hon säger även att desto mer tiden går och desto mer jämlika relationerna blir byter personerna plats regelbundet. Detta agerande är främst kopplat till vuxna människor och att denna jämlikhet inte kan förväntas i alla relationer som exempelvis förälder och barn där barnet inte har förmågan att agera på samma sätt som en vuxen. Noddings (2012) anser att dessa relationer som inte är jämlika även kan kopplas in i större sammanhang där exempelvis relationen mellan elev och lärare kan placeras, men att relationen fortfarande är vårdande och omsorgsfull om den ena parten ger omsorg och den andra mottar den. Hon menar att den som vårdar en annan måste vara uppmärksam och lyssna. Målet är att förstå vad den omhändertagna upplever i mötet mellan dem, att höra och förstå vilka behov som finns hos den som ska motta omvårdnaden.

Noddings (2012) beskriver att som lärare är det viktigt att se barnens/elevernas uttryckta behov, utifrån ett mer individuellt behov och inte utifrån förskolans. Det kan ofta vara en balansgång mellan vad lärare tror att barnet eller eleven behöver och vad de egentligen behöver. Det är här lyhördheten kommer in. Som lärare menar Noddings (2012) att de är beroende av svaren som barnen och eleverna ger. Dessa svar på omhändertagandet fullbordar den omhändertagande relationen mellan barn och lärare. Utan dessa svar blir det ingen omtänksam relation och det spelar ingen roll hur mycket en person försöker agera omvårdande, detta menar Noddings (2012) är grundläggande för omsorg som relation.

Competent teachers who, as carers, want to respond to the voiced and unvoiced needs of their students must have what might be called latitudinal knowledge. They should be able to draw on literature, history, politics, religion, philosophy, and the arts in ways that enrich their daily teaching and offer multiple possibilities for students to make connections with the great existential questions as well as questions of current social life. (Noddings 2012, s. 6)

Noddings (2012) skriver att ett klimat där vårdande relationer kan blomstra borde vara ett fokus hos alla lärare och beslutsfattare inom utbildningspolitiken. I detta klimat kan lärare bäst tillgodose barnens individuella behov och även på ett bra sätt förmedla kunskap och uppmuntra utvecklingen av en god moral hos barnen. Hon menar att alla lärare är moraliska uppfostrare, ett klimat där omsorg och förtroende ligger i fokus är ett klimat som genererar att de flesta personerna däri vill handla rätt och vara goda medmänniskor.

Good teachers, like good parents, hope that the personal relations formed will enhance the likelihood that their students will live in and promote a public climate in which caring relations will continue to flourish. An important task for teachers is to connect the moral worlds of school and public life. (Noddings 2012, s. 9)

Noddings (2002,2005,20013 se Aspelin 2018) menar på att människan föds in i världen som hjälplös och som helt beroende av andras människors omsorg. Det är genom människors omsorg de bryr sig, ger värme, trygghet, kärlek och mat med mera. Detta gör att människan kan överleva, må bra och utvecklas. Vidare menar hon att behovet av omsorg inte endast är av vikt för det lilla barnet utan för alla människor. Behovet av omsorg är ett allmänmänskligt behov. Noddings pratar om naturlig omsorg som är genuin omsorg (2002,20013 se Aspelin 2018). Den genuina omsorgen kan ses i nära och kärleksfulla relationer mellan vårdnadshavare och barn men också mellan vänner och partner. Den genuine omsorgen kan också finnas i andra relationer. I denna genuina omsorg funderar människan inte över hur eller om hen ska ge omsorg, hen bara gör. Vidare beskrivs den naturliga omsorgen som ett genuint förhållningssätt mellan människa och människa samt att hen agerar naturligt omsorgsfullt och att han eller hon svarar och ansvarar direkt utan någon annan intention än att vara till stöd och hjälp. Den naturliga omsorgen sker med självklarhet och utan reservation. Den sker också utan moraliska betänkligheter, utan ansträngning och utan eftertanke om vad som är rätt och riktigt. Noddings (2002,2013 se Aspelin 2018) beskriver även den etiska omsorgen som aktualiseras då den naturliga omsorgen inte infinner sig. Den etiska omsorgen sker övervägt och innebär att en person anstränger sig för att handla omsorgsfullt.

Åkerblom (2016) menar att all pedagogisk verksamhet måste byggas på omsorg. Hon menar även att omsorgen har en pedagogisk sida där ett omhändertagande inte är det enda som har betydelse utan att det även ger utrymme för ett personligt växande hos den som får omsorg. Detta menar Åkerblom (2016) ger mottagaren möjligheten att utveckla förmågan att även bli givare. Det finns vissa risker i omsorgsarbetet mellan barn/elev och pedagog

enligt Colnerud (2006), som menar om barnet inte visar ett gillande av omsorgen som ges är det ett bevis på att den inte har tagits emot på rätt sätt eller inte kanske inte uppfattats alls. Åkerblom (2016) beskriver ett dilemma som kan uppstå vilket är att både den enskilda individen och gemenskapen måste tas i beaktande. Genom denna dubbla hänsyn kan det medföra att vi hela tiden måste väga mellan att ha en empatisk omsorg och ett rättvisetänk. När det kommer till omsorgsetiken är bekräftelse ett centralt begrepp enligt Åkerblom (2016). Colnerud (2006) skriver fram begrepp som responsivitet, lyhördhet och etiska principer som betydande för denna teori. Dessa etiska principer kan bland annat vara att människan ska arbeta för att etablera, upprätthålla och uppmuntra omsorgsfullt agerande gentemot andra människor. I studien är det begrepp som bekräftelse, lyhördhet, omhändertagande och ett omsorgsfullt agerande gentemot andra människor centrala och de komponenter som är viktiga i arbetet med barn. Det är i omsorgsarbetet som det skapas betydelsefulla och känslomässiga band med varandra på förskolan och ger barnen en känsla av att de blir sedda och hörda under sin vistelsetid och känna att verksamma där bryr sig om dem.

4. Forskningsgenomgång

I forskningsgenomgången kommer tidigare forskningsområden lyftas som är av betydelse för studien. Detta avsnitt inkluderar områden som taktil beröring, vardagliga beröring i förskolan, rädsla för att beröra barnen, gruppstorlek samt relationskompetens. När vi sökte efter artiklar att använda under denna del så blev det ett fokus på beröring, förskola, sovstund och vikten av taktil beröring. Sökningarna har gjorts på söksidor som Summon, Google Scholar och ERIC. Efter detta så har fler sidor använts när relaterat innehåll har hittats under sökningsarbetet. Vi har också läst andras examensarbete som finns på DIVA för att hitta relevanta källor.

4.1 Taktil beröring

Jönsson, et al. (2017) har forskat kring varsamma och långsamma strykningar, så kallad taktil beröring på två månader gamla bebisar. Forskarna menar att taktil beröring är ett effektivt sätt att kommunicera känslor, skapa sociala relationer och är ett av de viktigaste sätten att kommunicera med barn i de tidiga åldrarna. Forskarna menar på att beröring ses som ett sätt att kommunicera. Genom beröring som kommunikationssystem kan man upptäcka och känna olika känslor. Jönsson et.al (2017) menar att deras resultat tyder på att hjärnan kan skilja på olika sorters beröring redan som spädbarn. Vidare diskuterar forskarna om meningsfull beröring. Att affektiv beröring stimulerar och ökar nervprocessernas aktivitet i hjärnan. Med affektiv beröring menar forskarna kroppslig beröring i relation till sina känslor. Det kan vara lust och olust, trygghet eller rädsla. Forskarna hänvisar till tidigare forskning om att spädbarn kan ta emot och bearbeta beröring när de sover. I resultatet menar forskarna på att redan vid två månader kan spädbarn skilja och bearbetar långsam, affektiv beröring på ett annat sätt än snabb och icke-affektiv beröring. Att spädbarn kan skilja på dessa sätt understryker vikten av beröring tidigt. Forskarna menar att om barnet inte får den affektiva beröringen så får det konsekvenser som i exempel fall där modern drabbats av förlossningsdepression där interaktion mellan barn och mor kan äventyras. Jönsson, et al. (2017) menar att smekningarna är viktiga för anknytningen och att det är av stor betydelse.

Brauer, Xiao, Poulain och Friederici (2016) har gjort en studie som undersöker vad som händer i femåriga barns hjärnor när de frekvent får taktil beröring under tio minuters lek.

Forskarna nämner att tidigare forskning kring beteende visar på ett positivt samband kring tidig utveckling och mödrars beröring av sina barn. Forskarna beskriver den taktila barndomen som en erfarenhet som utvecklar en "social hjärna". När forskarna pratar om den "sociala hjärnan" menar de att det är nervprocesserna som möjliggör kommunikationen till våra känslor och att det i sin tur kan hjälpa oss att hantera den sociala världen. Det hjälper människan att knyta an och bilda meningsfulla relationer. Forskning utförd på framför allt spädbarn visar att fysisk kontakt kan gynna deras allmänna utveckling som då till exempel kroppsvikt, motorisk kontroll och emotionell hantering. Vidare menar Brauer et al. (2016) att beröring ökar lyhördsenheten och att lämplig taktil beröring skapar en social upplevelse. Hos de barn som fick taktil beröring av sin mor förstärktes barnets sinnessystem som bland annat bearbetar social information. I deras resultat ser de hur hjärnans nätverk samverkar med varandra i högre grad vid taktil beröring än de barn som fick mindre taktil beröring. Brauer et al. (2016) påstår att deras resultat visar på att barndomens taktila upplevelser utvecklar barnens hjärnor till "den sociala hjärnan".

4.2 Beröring i förskolan

Åberg, Hedlin och Johansson (2020) beskriver i sin studie att fysisk beröring sker i många sammanhang i förskolan som till exempel vid blöjbyte, hälsning- och avskedssituationer, ge tröst samt i planerade och icke planerade lärandesituationer. De forskade om normen kring beröring i förskolan och deras resultat visar att normen om beröring har förändrats mellan barn och pedagoger. De menar att under 70-talet sågs beröring som en pedagogisk resurs medan idag värnas det i högre grad om barnets integritet. Deras resultat delades in i tre delar. Den första om att lyfta, bära och krama, den andra om blöjbyte och nakenhet och den tredje om massageaktiviteter. Gällande den första delen kunde Åberg, Hedlin och Johansson (2020) se att det vardagliga arbetet ofta sker oreflekterat och där det sker ett gränsarbete som involverar pedagogens yrkesroll och deras sätt att se på sig själva och sina kollegor. Vidare menade de att de kunde se att de intervjuade har en normstrid gällande för eller emot fysisk kontakt med barnen. I materialet kunde forskarna tydligt se att informanterna värnade om barnens kroppsliga integritet samt att pedagogerna har olika förhållningssätt gällande frågan om att ha ett barn i knät. Med deras studie vill de öppna upp för samtal om dessa tysta normstrider som finns i förskolans vardag och underlätta för att medvetet arbeta konstruktivt med beröring.

Åberg, Hedlin och Johansson (2020) skriver att olika pedagoger har olika syn på beröring. De hänvisar vidare till andra studier som visar på att beröring är bra och kan användas som en slags resurs i förskolan. Beröringen mellan barn och pedagoger är också ett sätt för att skapa band och relationer. Forskarna upptäckte att pedagogers syn på beröring varierar samt att de fysiska relationerna till barnen uppfattas olika beroende på vem personen är, till exempel kan kön och etnicitet avgöra hur något uppfattas och rädsla kan också finnas för hur beröringen kan uppfattas. Vidare diskuterar forskarna om normen kring beröring utifrån äldre styrdokument som barnstugeutredningen där det skrivs om både synen på beröring och vikten av beröring. Där står det att barnen ska sitta i knät och att man ska bära barnen. I dagens läroplan står det inget om hur pedagoger ska tänka kring barn och beröring. Förr var synen att man skulle kompensera modern och att omsorgen skulle likna moderlig omsorg. Åberg, Hedlin och Johansson (2020) refererar även till barnstugeutredningen som beskriver att det då var fyra pedagoger på tio barn.

4.3 Lärarna tror på beröring

Owen och Gillentine (2010) har gjort en enkätstudie med 35 konstruerade frågor och en öppen fråga för att undersöka lärares syn på beröring. Enkäterna skickades till lärare som arbetade i grundskolan i både Ohio och O'ahu, Hawaii. Deras syfte med studien var att undersöka och lyfta fram värdet av beröring och på så sätt uppmana till en lämplig beröring i skolans värld. I bakgrunden skriver Owen och Gillentine (2010) om rädslan för att beröra barn i skolans värld. Exempelvis rädslan för att bli anmäld för att man berört ett barn på fel sätt. Även att lärare känner sig bevakade och är rädda för att mista sina jobb. Forskarna beskriver arbetsplatser som farliga där lärare väljer att inte beröra barnen varken av tillgivenhet eller i disciplinära situationer. I bakgrunden beskrivs också fördelarna med positiv beröring. I resultatet beskriver Owen och Gillentine att 98% av lärarna trodde på att beröring främjade barnens känslomässiga utveckling och 92% trodde på att beröring minskar stress. Trots dessa höga siffror var det bara 31% som rör ett barn när hen är emotionellt upprörd och 30% när barnen skadat sig. Utifrån dessa siffror finns det ett gap mellan tro och praktik. Resultatet visade även att lärarna trodde att beröring var värdefullt men att inte varje barn berörs varje dag (Owen & Gillentine 2010).

4.4 Mötet med det enskilda barnet

Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2015) har studerat vilka målområden som förskollärare prioriterar beroende på barngruppens storlek. I deras resultat skriver de att gruppstorleken påverkar samspelet och kommunikationen mellan förskollärare och barn. Vid större grupper ges det färre möjligheter för pedagoger att kommunicera med det enskilda barnet. Även tiden tillsammans och tiden för dialoger blir mindre. I deras resultat beskriver de att ju större barngruppen är, ju mindre tid finns det till att möta det enskilda barnet gällande kommunikation och samspel. Vidare lyfter de en problematik med att hinna möta barnens individuella behov när det är en stor barngrupp. Fortsatt beskriver också forskarna att förskollärarna i studien talar om vikten av att se varje barn och det tolkar Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2015) som att förskollärarna strävar efter att möta varje barn individuellt.

4.5 Sovstunden som en social aktivitet

Det Grunditz (2013) har genomfört en fältstudie där fokuset var att följa de yngsta barnen under sovstunden där hon menar att barnen är mer eller mindre för sig själva. I hennes studie fokuserar hon på barnens perspektiv och undersöker vad barnen gör när pedagogerna är upptagna med annat. Grunditz (2013) beskriver sovstunden som en social aktivitet där alla hjälps åt för att skapa ordning och upprätthålla den ordning som finns under sovstunden. Hon menar att flera olika sociala aktiviteter blir en del av sovstunden. Till exempel att hitta sin sovplats, bädda om sin nalle, bli omstoppad, bli omstoppad igen samt interagera med andra barn och vuxna. I hennes studie beskriver hon att när pedagogerna stoppar om barnen blir det som ett uttalat sätt att säga åt barnen att nu är det dags att sova.

4.6 Beröring mellan barn och förskollärare

Åberg, Hedlin och Johansson (2021) har gjort en studie där de undersökt hur blivande och nyutexaminerade förskollärare förhåller sig till beröring i relationen mellan förskollärare och barn. Genom en enkätstudie och semistrukturerade intervjuer får de ett resultat som visar en önskan om att ge fysisk omsorg samtidigt som barnens kroppsliga integritet måste respekteras. Utifrån analyserna av intervjuerna framträdde fyra olika teman: Beröring och lärande, beröring och barns integritet, beröring och ångest samt policydokumentet: lösning och begränsning.

I resultatet skrivs det om olika könsroller och männens oro för att bli anmälda. Vidare diskuterar Åberg, Hedlin och Johansson (2021) att det är angeläget att förskolans organisation behöver arbeta med frågan om hur pedagoger kan arbeta med beröring i förskolan för att kombinera teoretisk kunskap om beröringens betydelse för till exempel barns känslomässiga utveckling med den praktiska verkligheten. Fortsatt skriver Åberg, Hedlin och Johansson (2021) att förskollärarna uttryckte en önskan om att införliva fysisk kontakt i sin interaktion med barnen, samtidigt som de också uttrycker en medvetenhet om vikten av att utgå från barnens behov gällande professionell beröring. I studien tas det även upp frågor som berör policydokument och regler gällande beröring i förskolan. I resultatet varierar förskollärarnas åsikter. Utifrån det varierade resultatet menar Åberg, Hedlin och Johansson (2021) att det råder en osäkerhet gällande frågan om det ska finnas en policy eller ett regelverk som behandlar hur beröringen ska ske. Även om syftet är att skydda pedagoger och barn så menar Åberg, Hedlin och Johansson (2021) policydokument och regelverk skulle minska fysisk beröring med barnen inte gynna det pedagogiska arbetet i förskolan.

5. Metod

Metoden som användes var observationer och intervjuer för att samla in material till studien under sovstunden. Efter sovstunderna intervjuades de observerade pedagogerna och samtalen spelades in, totalt medverkade sju pedagoger under de fem sovstunderna. Observationerna gjordes under sovstunden på avdelningar där barn i åldrarna ett till tre går. Intervjuaren använde sig av färdiga frågor som hen ville ha svar på (Bilaga observationsguide och intervjufrågor). Samtidigt var intervjuaren flexibel på ordningens följd samt att den som intervjuas tilläts svara öppet och gavs möjlighet att utveckla sina idéer och tankar (Denscombe 2018). Valet av kompletterande intervjuer gjordes för att möjliggöra för oss forskare att ställa följdfrågor till de intervjuade. Detta för att få klarhet i de intervjuades uppfattningar, men också för att kunna skapa en förståelse för hur pedagogerna reflekterar kring beröring i kombination med sovstunden. Med intervjufrågorna ges också intervjuaren möjlighet att utveckla och förändra frågorna under projektet (Denscombe 2018). Beröring kan vara ett känsligt ämne och normen för vad som är tillåten beröring kan vara individuellt.

5.1 Etnografi som ansats

Studien utgår ifrån en etnografisk ansats och innebär fältstudier i form av observationer och intervjuer. Etnografi innebär att människor eller kulturer beskrivs och oftast studeras detta genom observationer på olika sätt. Ursprunget av denna ansats kommer ifrån arbeten av tidiga socialantropologer vilka strävade efter att få en detaljerad syn på olika enskilda folkstammars levnadssätt och kultur (Denscombe 2018). Dessa folkstammar ansågs vara utsatta grupper och de studerades innan de riskerade att bli förstörda av kontakten med den mer industriella omvärlden och kanske försvann helt. Enligt Denscombe (2018) finns det vissa delar som är viktiga i en etnografisk studie. Det kräver till exempel att forskaren spenderar tid i fältet för att få syn på det som ska undersökas. Det är även av vikt att få tillträde till bland annat människor, platser eller händelser och det kan inte tas för givet att denna tillgång finns automatiskt. Denscombe (2018) menar också att den som utför den etnografiska studien, det vill säga observatören eller intervjuaren ska avhålla sig från att störa situationen som ska observeras. I en sådan här studie vill forskaren att en så naturlig situation som möjligt ska studeras för att få ett resultat som speglar verkligheten i stor utsträckning. Detta är grunden i en etnografisk studie och beskriver varför naturalismen är en stor del av den. En etnografisk studie kan vara svår att återskapa då resultaten kan vara

svåra att kontrollera. Resultaten som är dokumenterade i anteckningar och andra dokument förlitar sig helt på forskarens tolkningar under observationer (Denscombe 2018).

Enligt Aspers (2011) så är all etnografisk forskning kvalitativ och att i denna studie handlar det om att gå närmare det man vill forska kring för att en bättre förståelse ska skapas. Det är just denna del i den etnografiska ansatsen som vi lutar oss mot för att få en bättre och klarare bild av hur sovstunden ser ut i fältet, dvs på de förskolor som vi valt att ha med i vår studie. Fältstudier är en av metoderna som kan användas i etnografiska studier och Aspers (2011) skriver att det finns ett problem som kan ställa till det för forskare som är för nära den miljön de ska forska i. Han menar att ju mer bekant en forskare är med den miljön som ska studeras, desto svårare blir det att se genom de vetenskapliga ögonen. Detta för att man redan innan har en bred förståelse för hur det ser ut i fältet. Aspers (2011) menar här att man som forskare kan se allt som händer som naturligt och icke problematiskt. Fältstudier i denna uppsats innebär både observationer och kompletterande intervjuer.

5.2 Genomförande observationer

I denna studie har totalt fem observationer genomförts där sju pedagoger medverkat. Under varje sovstund var det fyra till sju barn som närvarade. Observationer har använts för att få syn på vilken form av beröring pedagogerna använder sig av. Inför observationerna och intervjuerna som studien baseras på har informationsbrev och godkännande skickats ut till medverkande pedagoger och barnens vårdnadshavare på de förskolor som tackat ja till att medverka. Informationsbrevet innehöll en beskrivning av det vi ville undersöka. Det vill säga vilka former av beröring som äger rum under sovstunden med barn i de yngre åldrarna på förskolan. När godkännande hade samlats in från alla parter kunde vi åka ut och studera hur sovstunden går till ur ett taktilt fokus. Den form av observation som använts i studien är systematisk observation. Enligt Denscombe (2018) kan observationer generera olika data beroende på vem som utför den, systematisk observation motverkar detta menar författaren. Inför observationerna som utförts i detta arbete har det gemensamt kommit fram till exakt vad som ska studeras vilket har gjort att resultatet utifrån dessa har stämt överens med varandra. Observationerna som genomfördes delades upp mellan oss. Inför observationerna har båda observatörerna under flera tillfällen befunnit sig i den verksamheten som studien skulle genomföras i. Detta för att samla in

samtyckesblanketter och ge de medverkade ett ansikte på oss som skulle genomföra observationen. När observationen utfördes följde observatörerna med in på sovstunden och försökte störa så lite som möjligt. Observatörerna hade med sig papper och penna för att kunna göra fältanteckningar, dessa antecknades tydligt. Enligt Denscombe (2018) ska observatören snabbt dokumentera det den ser för att inte gå miste om viktigt material. Aspers (2011) menar att ju tydligare en forskare är i sina anteckningar desto bättre användning har hen av dem senare. Detta var något som gjordes direkt av observatörerna i studien, materialet delades sedan med varandra för att kunna analyseras.

5.3 Genomförande Intervjuer

Totalt intervjuades sju pedagoger som närvarande under de observerade sovstunderna. På tre av sovstunderna var endast en pedagog närvarande. På två av sovstunderna medverkade två pedagoger. Evelina observerade tre sovstunder och intervjuade de tre medverkande pedagogerna. Josefine observerade två sovstunder och intervjuade de fyra närvarande pedagogerna. Detta för att dela upp arbetet på grund av tidsbrist samt att det kanske hade påverkat både pedagoger och barn negativt om vi båda hade medverkat på samtliga sovstunder och intervjuer. I studien användes intervjuer som ett komplement till observationerna för att undersöka pedagogernas syn på beröring och sovstunden samt vilka behov barnen har under sovstunden. Enligt Denscombe (2018) så kräver intervjuer som sker ansikte mot ansikte mer än till exempel ett vardagligt samtal för att de ska bli framgångsrika. Han menar att den som utför intervjun behöver vara både skicklig och uppmärksam, det kan vara lätt att tappa fokus på diskussionen om anteckningar ska föras. Denscombe (2018) menar att det är fördelaktigt att hålla koll på kommunikation som inte är verbal med mera. I studien har intervjuerna spelats in för att ett större fokus ska kunna läggas på den intervjuade. Intervjufrågorna formulerades av intervjuarna och de skapades för att ge pedagogernas syn på beröring, sovstunden och barnens behov under den. De intervjuade fick god tid på sig att svara på de frågor som ställdes vilket gjorde att svaren många gånger var välutvecklade. Enligt Denscombe (2018) så behöver intervjuaren kunna stå ut med tystnad under intervjun, detta för att den intervjuade annars kan forceras vidare till nästkommande fråga och då inte ge ett lika utvecklat svar. Denscombe (2018) menar också att den som intervjuar kan behöva försöka föra intervjun framåt men detta behöver då ske på ett vänligt och försiktigt sätt. Intervjun genomfördes i direkt anslutning till observationen och de sju pedagoger som observerades var också de som intervjuades. Alla intervjufrågor ställdes till alla medverkande men följderna av dessa var flexibel för att få

fram ett flyt i intervjun. När intervjun var klar transkriberades materialet och analyserades av intervjuarna, materialet färgkodades och delades in i kategorier för att kunna skapa relevanta rubriker utifrån dessa. Svaren presenterades i resultatet genom flytande text och citat som kunde kopplas till vilken pedagog som gett svaret.

5.4 Urval

Urvalet som gjordes till studien baserades på tillgängligheten för oss forskare utifrån ett så kallat bekvämlighetsurval. Här menar Denscombe (2018) att många forskare väljer medverkare i sina studier ur ett bekvämlighetsperspektiv. Detta perspektiv är högst sannolikt på grund av att det ofta finns begränsade resurser och tidsbrist. Vi valde förskolor som är belägna i vår närmiljö. Vi har valt att undersöka hur sovstunden går till på avdelningar med barn i åldrarna ett till tre år då det är hur pedagoger agerar gentemot de yngsta barnen utifrån olika former av beröring.

5.5 Analysmetod

Det material som samlats in under vårt fältarbete har transkriberats och gått igenom tillsammans. Genom att intervjuer transkriberas menar Denscombe (2018) att det blir lättare att söka och jämföra data. Denscombe (2018) menar även att det är lättare att gå igenom materialet när det transkriberats i stället för att lyssna igenom ljudfiler upprepade gånger vid analysen av materialet. Vid sammanställningen av resultatet delades materialet in i olika kategorier som färgkodades. Till exempel markerades den beröring som framkommit i observationerna med röd text och pedagogernas tankar i grått. Som metod i studien har vi använt oss av den etnografiska ansatsen vilket vi kan se föll väl ut. Då denna ansats baseras på att studera saker i en naturlig miljö anser vi att den var lämplig då det för både barn och pedagoger var en situation som de var vana vid och som sker dagligen. Med denna metod anser vi att vi har fått ett resultat som är väldigt sanningsenligt och även till viss del generaliserbart om samma saker studeras på andra förskolor. Detta är något som är essentiellt för etnografiska studier då de situationer som studeras ska kunna spegla verkligheten i stor utsträckning som möjligt.

5.6 Etiska överväganden

Vi har observerat och intervjuat pedagoger. Personerna som intervjuades har alla skrivit under en samtyckesblankett om att de ger sitt godkännande om att medverka i studien. De

som medverkade informerades om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst har rätt att hoppa av studien (Denscombe 2018). De informerades även om att de kommer vara anonyma i studien bortsett från att de som observerar och intervjuar vet vilka de är. Samtycke och missivbrev har skickats ut till vårdnadshavarna inför fältarbetet där de fick information om studien och att det var pedagogerna som observerades och inte barnen. Vi har även haft i åtanke att barnen är medverkande till viss del även om inte fokuset för oss låg där, barnen märkte högst troligt av oss. Med tanke på att sovstunden kan vara en känslig stund behövde vi vara beredda på att vi kan behöva gå därifrån om något barn skulle reagera negativt på vår närvaro.

I andra fall när forskningspersonen inte har fyllt 18 år, skall vårdnadshavarna informeras om och samtycka till forskningen på det sätt som anges i 16 och 17 §§. Forskningspersonen själv skall dock så långt möjligt informeras om forskningen. Trots vårdnadshavarnas samtycke får forskningen inte utföras om en forskningsperson som är under 15 år inser vad den innebär för hans eller hennes del och motsätter sig att den utförs. (SFS 2022:49).

Studien följer de fyra forskningsetiska huvudprinciperna gällande att skydda deltagarnas intressen och garantera att deltagandet är frivilligt samt att deltagarna lämnat samtycke som baserats på information om studien. Studien undviker falska förespeglingar och görs utifrån vetenskaplig integritet. Studien följer också nationell lagstiftning (Denscombe 2018).

6. Resultat

Syftet med studien är att undersöka vilka former av beröring som förekommer under sovstunden på förskolan. I följande kapitel kommer studiens resultat att presenteras genom följande rubriker som berör barnens individuella behov, olika former av beröring under sovstunden, pedagogernas syn på beröring och barnens integritet samt omsorg. Rubrikerna är framtagna utifrån det resultat som framkom under observationerna och intervjuerna. Den sista rubriken under resultatet lades till då det blev intressant att jämföra dessa.

6.1 Olika former av beröring under sovstunden

Under observationerna kunde vi identifiera flera olika former av beröring såsom en stilla hand, klappningar, strykningar, vaggningar, masserande och kliande rörelser. Dessa olika sätt att beröra användes på magen, ryggen, ansiktet, benen, rumpan, höften och armen. Beröringen användes även genom att flera av pedagogerna stoppade om barnen innan de skulle somna vilket visade sig under observationen. Under samtliga sovstunder satt eller låg pedagogerna nära ett eller två barn. En pedagog nämner i intervjun att:

Vissa tycker om det och vill att man ska sitta nära och finnas där. (Pedagog 1)

En annan pedagog i intervjun lyfter det mer utifrån en disciplinär tanke:

Har man ett barn som är väldigt rörligt så kanske man behöver sitta där. (Pedagog 2)

Under observationerna syntes även disciplinär beröring i form av att lägga barnen till rätta på madrassen, detta var dock inget som pedagogerna nämner i intervjuerna. Den disciplinära beröringen gjordes på ett mjukt och omsorgsfullt sätt för att markera för barnen att nu är det dags att komma till ro och somna samt för att skapa lugn i rummet och att erbjuda bra förutsättningar för alla att somna. Andra former av beröring som också visade sig under observationen var att en pedagog höll om ett barn. En annan pedagog höll ett barn i handen. Under intervjun fick pedagogerna frågan om det finns någon annan form av beröring som de brukade använda. Då berättade hälften att de har erfarenheter av att somna barn genom att hålla dem i famnen. Detta var dock inget som syntes under observationerna. I observationerna kom det fram att olika former av beröring används på samma barn under sovstunden.

6.2 Trygghet

Under alla intervjuer finns det ingen pedagog som använder begreppet *omsorg*.

Däremot ett begrepp som återkommer ofta är *trygghet*. När pedagog 1 får frågan om hur hon ser på beröring under sovstunden svarar hon att det är viktigt för barnens trygghet “att de vet att vi finns där och även känner vår närvaro, de ska känna att vi som vuxna finns där och att de inte är lämnade ensamma för att kunna komma till ro och somna” (pedagog 4). Pedagog 5 pratar om trygghet och förhållningssätt och menar på att pedagogers trygga och lugna förhållningssätt speglar sig hos barnen på sovstunden. Pedagog 7 kopplar beröringen till hennes barndom och den omsorgen hon fick genom beröring när hon var liten. Hon själv älskade när någon pillade henne i håret och runt öronen så det tar hon med sig i sitt agerande gentemot barnen i sovstunden. Pedagog 7 berättar även att hon själv har kopplat det till att det är mysigt och tryggt och att hon själv vill erbjuda de barn som vill ha den formen av trygghet, att barnen också ska få en mysig stund när de ska sova. Resultatet visar också på att pedagogerna menar att en del barn behöver en vuxen bredvid sig för att de ska kunna lugna ner sig, att de kan känna tryggheten i att varva ner och somna. Vidare beskriver pedagog 1 att hennes närhet och beröring är viktig för att barnet ska kunna somna och att barnen ska känna tryggheten av att pedagogen finns närvarande. Pedagog 4 lyfter vikten av barnens basala behov när hon får frågan kring barnens behov under sovstunden. Hon menar på att dessa måste tillgodoses för att barnen ska kunna somna på förskolan.

På alla förskolorna varierar det från dag till dag vilken pedagog som har sovstunden. I intervjuerna framkommer det att sovstunden inte är något som pedagogerna pratar och reflekterar över och att pedagogerna inte riktigt vet hur deras kollegor gör. I en av intervjuerna framkommer det dock att de reflekterat kring sovstunden just vid inskolningsperioden och då beslutat att en och samma pedagog ska ha sovstunden varje dag. Detta för att det ska vara samma rutiner varje dag och barnen ska känna tryggheten i vem som är inne på sovstunden.

Vi gjorde så här att i tre veckor så var det bara jag som hade småbarnsvilan. Vi växlade inte vuxen. Då får man en rutin, det blir tryggt för dem och det blir likadant för dem varje dag när vi går in. (Pedagog 5)

På en av sovstunderna har beröring mellan två barn observerats vilket pedagog 5 sedan nämner under intervjun. Hon menar att när hon inte räcker till och kan ge trygghet kan barnen finna den tryggheten hos varandra.

Som dom två flickorna som låg bredvid varandra. De tycker om att ligga nära varandra och ibland pillar de lite på varandra lite grann men dom stör ju ingen annan och då tycker jag väl att det är okej. (Pedagog 5)

Resultatet från intervjuerna visar att sovstunden kan uppfattas som rörig innan alla barn har kommit till ro på sina platser. Pedagog 1 menar här att det kan upplevas som stressigt för både barnen och pedagogerna som ska närvara. Vidare förklarar den intervjuade att diskussioner sker i arbetslaget för hur övergångarna mellan rutinsituationerna ska ske så smidigt som möjligt för de inblandade, framför allt för barnen. Pedagog 1 berättar att det är svårt att hitta bra lösningar många gånger men att de försöker att hitta lösningar för att klimatet ska bli så lugnt och harmoniskt som möjligt. Här behöver pedagogerna hålla lugnet och då förhoppningsvis smittar det av sig på barnen också. Observationen visade att förberedelser gjordes innan barnen gick in på sovstunden i någon verksamhet där vårt fältarbete gjordes. I de verksamheter där ingen förberedelse gjordes innan genererade det ett mer rörigt klimat för både barn och pedagoger. Denna förberedelse kan också kopplas ihop med tryggheten hos barnen då det kan göra så att pedagogerna ges möjlighet att fånga upp barnen direkt när de går in på sovstunden utan att behöva be dem vänta för att bäddningen måste göras eller för att behöva hämta barnens nappar och filter. Under sovstunden observerades det att många av barnen blir omstoppade av pedagogerna på ett omsorgsfullt sätt. Det är en form av beröring som pedagogerna använder sig av men som de inte nämner under intervjuerna.

6.3 Pedagogernas syn på beröring och barnens integritet

Många av pedagogerna lyfter vikten av att lyssna in barnen och ta hänsyn till deras integritet. Integriteten benämns av enbart en som intervjuades medan samtliga deltagare pratade kring begreppet utan att nämna ordet specifikt.

Det tycker jag är viktigt att barnen tidigt lär sig berätta eller visa tecken på om man känner att man vill skydda sin integritet, man är sin egen person och har rätt till sin kropp och till sitt utrymme. (Pedagog 4)

Pedagog 4 menar att det är de vuxna som måste uppmuntra barnen att förmedla det som de vill ha sagt och sätta ord på det barnen vill förmedla, till exempel "Jag vill inte!". Det är enligt pedagog 4 viktigt att barnen själva lär sig med tiden och tar ansvar för sig själva och säga stopp, samtidigt behöver barnen lära sig att läsa av dessa signaler från kompisarna. En av deltagarna (pedagog 5) i intervjun nämner att hon tycker att beröring är viktigt och att

den beröring man ger är naturlig och genuin. Hon menar att om pedagoger har ett tryggt och lugnt förhållningssätt så speglar detta av sig på barnen under sovstunden.

när jag har min sovvila så vet jag, eller jag vet inte egentligen, men det bli ju en trygghet och en mysig stund och det skapar en trygghet, att få den här kanske lilla beröringen och det kanske kan vara skönt också med lite massageaktigt, det är mer för att de ska känna att de kan slappna av, det är tryggt här inne och de ska få sova i lugn och ro. (Pedagog 3)

En deltagare (pedagog 7) i intervjun poängterar vikten av att ha en dialog med vårdnadshavarna så att barnen erbjuds en trygghet i vilan på förskolan. Att ställa frågor som "hur gör ni hemma?" kan erbjuda en insikt i vad barnen är vana vid där för att erbjuda liknande rutiner på förskolan. Denna trygghet kan också vara bland annat att trygghetssaker som napp, snuttefilt och gosedjur finns att tillgå under sovstunden vilket kan erbjuda barnen att komma till ro och somna. En annan faktor som kom fram i intervjuerna var att man som pedagog är närvarande och visar att man finns där om det skulle vara något, detta i sig kan skapa en trygghet.

dem behöver ju få dem basala behoven tillgodosedda, mätta, inte törstiga, vara varma och goa och trötta, vilket de är vid den tiden! Det är väl de behoven man ser och då som jag sagt innan att dem visar att dem behöver en vuxen i sin närhet, eller inte men oftast de yngsta behöver det. (Pedagog 4)

När det kommer till tillrättavisning under sovstunden menar pedagog 6 att man här kan använda sig av olika metoder som att peka, prata och hyscha vilket kan skapa en oro hos de andra barnen. Pedagog 6 menar att det nog skapar bättre förutsättningar för alla om man sätter sig nära barnet och lägger en lugnande hand på som bekräftelse och att de då brukar somna gott efter en stund.

Under en av intervjuerna framkom det att man som vuxen inte ska ta för givet att alla barn vill bli berörda under sovstunden och detta behövs ta i beaktande. Om pedagoger hade gått emot barnets vilja och till exempel klappat barnet i pannan så hade inte barnets integritet respekteras. Det kan vara att vårdnadshavare under ett introduktionssamtal berättar att deras barn gillar att bli kliade på ryggen men när barnet ska sova på förskolan så vill hen inte ha beröring alls. Resultatet visar alltså att det kan variera från barn till barn och att det är de vuxna som behöver läsa av och acceptera dessa signaler. I intervjuerna framkom det också att vissa barn kan säga "nej" verbalt om de inte vill ha beröring men att de kanske vill ha en vuxen nära ändå. Detta behöver pedagogerna i stället tolka genom kroppsspråket hos de yngre barnen som inte har utvecklat sitt verbala språk. Under en observation var det

ett barn som visade att hen inte ville ha beröring genom att ta bort pedagogens hand vilket pedagogen respekterade. Pedagog 4 lade då sin hand bredvid barnet i stället.

6.4 Barnens individuella behov

Resultatet visar att en prioritering görs under sovstunden av många av deltagarna i studien. Denna prioritering görs i förhållande till barnens behov av en närvarande vuxen under sovstunden. De barn som kräver en vuxen nära för att somna prioriteras högre än barn som har förmågan att somna självständigt, främst prioriteras de yngsta barnen. Pedagog 4 berättar även att de lite äldre barnen brukar utmanas efterhand som de blir äldre, att de ska stärkas i att kunna somna själva. Detta menar hon gör att barnen blir mer självgående när nya barn introduceras som kan behöva de vuxnas stöd. Resultatet visar att en känsla av otillräcklighet finns många gånger där de barn som inte gör så mycket väsen av sig kanske inte får den närhet eller beröring som hen önskar.

Man känner sig otillräcklig många gånger. Man skulle vilja finnas vid fler ställen. Hos dem andra också och som jag sa att dem som inte gör så mycket väsen av sig dom kanske skulle vilja ha den här handen på sig eller att man i alla fall finns nära. De kanske inte vill ha beröringen men de vill kanske ha mig som pedagog nära ändå. (Pedagog 1)

Denna känsla av otillräcklighet hos pedagogerna för de barn som oftast är självständiga vid sovstunden visar resultatet att många av de pedagoger som medverkat skulle önska en eller två armar till för att känna att barnens behov av beröring eller närvaro blir tillgodosett. Resultatet visar även att vissa av pedagogerna kan tillgodose många av barnens behov men inte alla. Det visar sig även att en del känner att de gör så gott de kan genom att flytta runt bland barnen under sovstunden. Intervjuerna visar att pedagogerna utgår ifrån varje situation som uppstår och handlar därefter för att lösa den på bästa sätt för alla. I de verksamheter vi förlagt vårt fältarbete kan vi se att det inte närvarade så många barn och på två av förskolorna är det få barn och det ges större möjligheter för känslan av att räcka till som pedagog. Undersökningen visar att alla pedagoger har som mål att vara närvarande hos så många som möjligt innan barnen somnar vid sovstunden och även det ger ett bevis på att pedagogerna visar mycket omsorg gentemot barnen. Detta resultat från intervjuerna styrks även av det vi ser under observationerna av sovstunderna.

oftast men ibland känner man att man skulle vilja ha fler armar för att man har fler barn som behöver den typen av beröring som man då inte riktigt kan tillgodose. Ibland så kan man ju liksom prata med dem barnen ” att jag ska bara somna ”Pelle” här så kommer jag till dig”. Att dem blir nöjda med det och att de kan ligga där själv en liten stund och veta att jag kommer

sen. Så ibland kan det visst upplevas att man skulle behöva ha fler händer eller vara fler på vilan. (Pedagog 4).

7. Analys av resultat

I det här kapitlet kommer studiens resultat att analyseras utifrån omsorgsetiken som valts att utgå ifrån i denna studie. I analysen lyfts den etiska- och naturliga omsorgen samt lyhörddheten för barnens signaler och behov.

7.1 Analys utifrån omsorgsetiken

I resultatet genom observationerna är det tydligt att pedagogerna använder sig av naturlig omsorg genom olika slags beröring. Även i de inspelade intervjuerna lyfter pedagogerna att de använder sig av beröring för att skapa ett lugn och en trygghet hos barnen. Detta gör pedagogerna ofta oreflekterat vilket kan ses som en naturlig omsorgsförmåga. Flera av de intervjuade funderade över sina svar innan de svarade. Det kan tolkas som att de inte reflekterat över hur de gör på sovstunden och varför. Under observationerna kan vi se att samtliga pedagoger använder sig av den naturliga omsorgen. Noddings (2012) menar på att människan har en skyldighet att använda sig av sin omsorgsförmåga för att möta barnens behov. Här sker den omsorgsfulla beröringen utan tanke och reflektion, den bara sker. I resultatet kan även tolkningar urskiljas gällande den etiska omsorgen där pedagogerna anstränger sig för att ge den omsorg som de tror barnet behöver för att komma till ro och somna.

Utifrån observationerna samt intervjuerna kan tolkningar göras. Exempelvis att pedagogerna använde sin förmåga att tolka barnens signaler vid beröring för att kunna ge barnen den omsorg som kan behövas i stunden. Precis som Noddings (2012) menar kan vi tolka att dessa ömsesidiga handlingar finns både hos barnen och pedagogerna. Under observationerna kan man se dessa ömsesidiga handlingar och att barnen bekräftar och tar emot pedagogernas handlingar. Där är barnens kroppsspråk talande och pedagogerna är lyhörda för de signaler som barnen sänder ut. Just mottagarens bekräftelse av beröringen blir av stor vikt för att omsorgen ska bli meningsfull (Noddings 2012). Även Åkerblom (2016) menar på att bekräftelsen är av stor vikt. Under intervjuerna lyfter pedagogerna vikten av lyhörddhet för barnens behov samtidigt som de menar på att de måste respektera de barn som inte vill ha någon beröring. Det kan tolkas som att pedagogerna vill ge barnen omsorg i form av beröring samtidigt som de är lyhörda för barnens signaler. Colnerud (2006) menar att responsivitet, lyhörddhet och etiska principer är betydande för

omsorgsetiken vilket kan tolkas även hos de intervjuade. I resultatet kan tolkningar göras utifrån de etiska principerna som till exempel att pedagogerna arbetar omsorgsfullt för att etablera, upprätthålla och skapa omsorgsfulla relationer till barnen. Under sovstunden upplevs pedagogernas relationer till barnen som goda och att pedagogerna har kunskap om barnens olika behov för att kunna somna. Det är i omsorgsarbetet som det skapas betydelsefulla och känslomässiga band med varandra på förskolan. Detta kan ge barnen en känsla av att de blir sedda och hörda under sin vistelsetid och känna att verksamma där bryr sig om dem. Sammanfattningsvis kan tolkningar göras i resultatet som speglar både den naturliga omsorgen och den etiska omsorgen där beröringen i flera fall anses ske genuint men vid något tillfälle kan det tolkas som att beröringen skedde mer ansträngt.

8. Diskussion

Diskussionen utgår från de olika begreppen som är centrala i studien i kombination med den litteratur och forskning som tidigare presenterats. Under följande rubriker kommer diskussionen presenteras med rubriker som fokuserar på beröring, normen av beröring, pedagogernas tro på beröring, sovstunden, pedagogerna reflektioner kring beröring och integritet, metoddiskussion, generaliserbarhet, giltighet och vidare forskning.

8.1 Beröring för att skapa lugn och bygga trygga relationer

Uvnäs Moberg (2000) menar att kroppslig närhet skapar trygghet och har en lugnande effekt. Genom observationer ser vi att pedagogerna använde sig av olika former av beröring för att skapa detta lugn och den tryggheten för barnen på förskolan. Det är något som de intervjuade också bekräftar genom sina svar. Pedagogerna menar att deras närhet är viktig för att barnen ska känna sig trygga och på så vis blir sovstunden med olika former av beröring ett betydande inslag i vardagen för barnens trygghet. Uvnäs Moberg (2000) menar på att den vardagliga beröringen är viktigt framför allt i nära relationer. I förskolan skapas förhoppningsvis trygga och nära relationer mellan barnen och pedagogerna. Där är beröringen en del för att skapa dessa trygga relationer menar Moberg Uvnäs (2000). Att beröringen används under sovstunden för att skapa trygghet och relationer är något som är tydligt i resultatet. Genom att pedagogerna rör barnen på ett sätt som barnen upplever som behagligt kan känslomässiga band skapas samtidigt som oxytocin kan frisättas (Uvnäs Moberg 2020). Det skapar lugn och ro vilket gör att vi upplevde samtliga sovstunder som väldigt lugna och trygga för barnen. Att pedagogerna återkommer just till begreppet trygghet i relation till beröring under sovstunden kan tolkas genom Backlund Wasling (1177 vårdguiden 2020). Beröring behövs för att utveckla barnens nervsystem och att närhet behövs för att skapa en grundtrygghet.

I observationerna kan vi se att pedagogerna använder sig av varsamma och långsamma strykningar som även Jönsson, et al. (2017) beskrivit i sin studie. De menar på att människan använder den taktila beröringen för att kommunicera känslor, skapa relationer och är ett relevant sätt att kommunicera. Denna taktila kommunikation kan tydligt ses i resultatet från studiens observationer. Genom beröringen vill pedagogerna kommunicera att här är det lugnt och tryggt och här kan man somna. Precis som i studien (Jönsson et al. 2017) kan det även i vår studie tolkas som att pedagogerna använder affektiv beröring för

att skapa känslor i relation till beröringen. Exempelvis för att barnen ska känna sig trygga samtidigt som relationen mellan barnen och pedagogerna stärks (Jönsson et al. 2017). Brauer et al. (2016) beskriver den taktila barndomen som ett sätt att utveckla en ”social hjärna”. De menar att genom beröring kan kommunikationen till våra känslor hantera den sociala världen. På så sätt menar de att genom taktil beröring kan människan ges möjlighet att knyta an och bilda meningsfulla relationer. Under observationerna kan tolkningar göras där pedagogerna och barnen skapar meningsfulla relationer. Dessa sker inte genom ord utan genom omsorgsfull beröring och blickar mellan pedagoger och barn på sovstunden och blir som Brauer et al. (2016) menar en social upplevelse. Grunditz (2013) skriver fram sovstunden som en social aktivitet där barn och pedagoger tillsammans skapar ordning. Genom att pedagogerna stoppar om barnen menar Grunditz (2013) att det blir som ett uttalat sätt att säga till barnen att dags att somna. Det kan liknas med det som observerats i vår studie. När pedagogerna stoppat om barnen i vår studie genom beröring är det för att skapa ett lugn hos barnen och kan ses som ett sätt för att säga godnatt. Det kan liknas vid att beröringen vid omstoppningen blir ett sätt för att skapa ordning och reda där beröring används som en metod för att skapa denna ordning.

8.2 Normen av beröring

Åberg, Hedlin och Johansson (2020) beskriver i sin studie att fysisk beröring sker i många sammanhang i förskolan men att normen om beröring förändrats över tid. De menar att beröringen ansågs vara en resurs under 70-talet medan att nu värnar pedagoger mer om barnets integritet. I denna studies resultat blev det dock tydligt att alla pedagogerna använde sig av någon typ av beröring. I samband med intervjuerna kunde det noteras att beröringen i vissa fall skedde oreflekterat. I intervjuerna beskriver flertalet av pedagogerna om vikten av att respektera barnens integritet. Dock upplevs inte den normstrid gällande integritet och beröring som Åberg, Hedlin och Johansson (2020) beskriver i sin studie. Syftet med Åberg, Hedlin och Johanssons studie (2020) var att öppna upp för samtal om normstrider i förskolans vardag för att arbeta konstruktivt med beröring vilket går hand i hand med vår studie som vill öppna upp för diskussion kring beröring under sovstunden. I vårt resultat uppmärksammades det att sovstunden är en rutin som arbetslaget inte reflekterar över tillsammans. Det blev också tydligt att pedagogerna inte reflekterade i arbetslaget kring beröring och hur den används under sovstunden. Vilket bekräftas av det som Hedlin (2021) menar om att reflekterande samtal kring beröring i förskolan uteblir.

Under sovstunden observerades det att pedagogerna använder beröring som en resurs och för att skapa relationer. I Åbergs, Hedlin och Johanssons (2020) studie gjordes upptäckter om att pedagogernas syn på beröring varierade och att rädsla förekom för att beröra barnen då beröringen kan misstolkas av andra. Detta är något som inte vi har kunnat urskilja i vår studie. Åberg, Hedlin och Johansson (2020) vill genom sin studie öppna upp för samtal om de tysta normstrider kring beröring som finns i förskolans vardag och underlätta att medvetet arbeta konstruktivt med beröring. Åberg, Hedlin och Johansson (2020) menar att normen om beröring har förändrats. Utifrån vårt resultat upplever vi inte att normen kring beröringen under sovstunden har förändrats eftersom resultatet visade på att alla pedagogerna använde sig av någon typ av beröring under sovstunden. I intervjuerna är det en pedagog som nämner ordet integritet men samtliga pedagoger samtalar kring integritet genom att exempelvis säga att de aldrig skulle röra ett barn som inte vill ha beröring och att det är viktigt att vara lyhörda för barnens signaler. Utifrån observationerna och genom intervjuerna är upplevelsen att pedagogerna respekterar och värnar om barnens integritet. Detta genom att de lyfter en lyhörd gentemot barnen i intervjun samt att det även blivit synligt i observationerna genom att pedagogerna försöker tolka in barnens åsikter och lyssnat till barnens verbala- och kroppsspråk.

8.3 Pedagogerna tror på beröring under sovstunden

Owen och Gillentines (2010) studie ville lyfta värdet av en lämplig beröring i skolan. De lyfter rädslan om att beröra barnen. I vår studie har vi inte sett tecken på att pedagogerna skulle vara rädda för att röra barnen och det är inget som heller lyfts i intervjuerna. Dock lyfter flertalet pedagoger om lyhördheten för om barnen vill ha beröring eller inte. Alla pedagogerna använder sig av flera olika former av beröring vilket kan tolkas som att pedagogerna känner sig trygga i deras val av de olika former av beröring. En pedagog sa att det är det sättet som fungerar på barnet så därför gör hon så. Owen och Gillentine (2020) beskriver skolan som farliga arbetsplatser då risken finns att bli anmäld för att någon anser att man rört ett barn på fel vis. Det är inget i vårt resultat som pekar på att pedagogerna är rädda för att bli anmälda. I deras studie finns ett gap mellan tro och praktik gällande beröring. I vårt resultat motsvarar materialet i observationen det som pedagogerna säger under intervjuerna. I observationerna är det tydligt att alla pedagogerna använder sig

av flera olika former av beröring under sovstunden vilket kan tolkas som att pedagogerna tror på att beröring behövs under sovstunden.

8.4 Sovstunden en möjlighet att ge barnen trygghet

Under sovstunden är omsorgsarbetet tydligt och de yrkesverksamma arbetar för att erbjuda barnen en känsla av trygghet. Att omsorg är en stor del av arbetet i förskolan är något som tydligt observerats under sovstunden där både naturlig och etisk omsorg observerats. Detta kan bero på att omsorgen är en viktig del i förskolans läroplan (Skolverket 2018) och där ska förskolan arbeta för att skapa en känsla av trygghet för barnen. Under intervjuerna återkommer pedagogerna till att de använder sig av olika former av beröring för att skapa en känsla av trygghet hos barnen. Nyholm (2016) menar på att omsorgen kommer i skymundan men under sovstunderna som observerats är det tydligt att pedagogerna agerar omsorgsfullt. De som observerats är kärleksfulla och arbetar för att skapa trygga relationer med barnen genom att använda sig av beröring. I resultatet syns det att pedagogerna är lyhörda för barnens behov. Pedagogerna arbetar aktivt för att ge omsorg till barnen och skapa omsorgsfulla relationer. Att pedagogerna arbetar aktivt med omsorgen och är närvarande menar Nyholm (2016) är viktigt för att omsorgen ska vara av god kvalitet. Vidare menar Nyholm (2016) att människor ofta inte reflekterar hur de knyter an utan att det bara sker.

Under observationerna har mötet med barnen under sovstunden observerats där pedagogerna har mött enskilda barn för att försöka tillgodose barnets individuella behov. Genom dessa möten med barnen har samspel observerats och kommunikation genom blickar och olika former av beröring. I observationerna har olika antal barn närvarat där pedagogen först placerat sig bredvid det barn som vid stunden ansetts ha störst behov av en närvarande vuxen. När barnet somnat har pedagogen förflyttat sig till nästa barn i flera fall. Pedagogerna har varit lyhörda för barnens behov och stöttat dem i att kunna slappna av och somna. En annan reflektion är att samma barn kan ha olika behov vid olika tillfällen. Då flera sovstunder arrangerats med cirka fem till sex barn har det skapat möjlighet för pedagogen att flytta runt och ge flera barn närhet och beröring. Som Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2015) beskriver är det svårt att möta alla barn i större grupper. I vår studie fanns enbart små grupper. Hade barnen varit flera under sovstunden hade det troligtvis försvårat möjligheten för pedagogen att se och möta alla barns behov och möjligheten att möta det enskilda barnet hade försämrats. Genom att

barnantalet under sovstunden varit runt fem barn har pedagogerna haft större möjlighet att möta det enskilda barnet och dess behov. Att sova tillsammans som barnen gjort under observationerna kan också vara en del i att få värme och trygghet av varandra. Detta beskrivs också i studien av Bothelius och Svirsky (2019).

8.5 Pedagogers reflektioner om omsorg och integritet

Åberg, Hedlin och Johansson (2021) har gjort en studie där resultatet visar på att det finns en önskan hos förskollärare om att ge fysisk omsorg samtidigt som barnens kroppsliga integritet respekteras. Författarna skriver även om rädslan som finns hos pedagogerna för att bli anmälda för att de rört ett barn på ett opassande vis. Denna rädsla menar de framför allt finns hos manliga verksamma i förskolan. Detta är inget som blivit synligt i vår studie då det inte deltagit någon manlig pedagog. Vi kan därför inte yttra oss om denna aspekt då endast kvinnliga verksamma deltagit i studien.

Under intervjuerna har deltagarna fått frågan om de tillsammans med arbetslaget samtalat och reflekterat kring beröring under sovstunden. I resultatet framkommer det att inget arbetslag samtalat eller reflekterat kring detta tidigare men att de intervjuade nämner att det hade varit ett intressant ämne att lyfta under en planering. Det framgår även att det finns ett arbetslag som reflekterat kring sovstunden. I detta arbetslag handlade det då om att samma pedagog skulle vara på sovstunden för att barnen skulle känna sig trygga i rutinen. Dock lyfte inte samtalet barnens integritet eller pedagogernas sätt att beröra barnen. I Åberg, Hedlin och Johanssons (2021) studie framgår det att förskollärarna hade en önskan om att införliva fysisk kontakt i sin interaktion med barnen samtidigt som de menade på att de behövde respektera barnens integritet utifrån professionell beröring. Utifrån resultatet i vår studie kan det tolkas som att pedagogerna använder sig av denna fysiska kontakt genom olika former av beröring samtidigt som resultatet från intervjuerna bekräftar pedagogernas medvetenhet om att respektera barnens behov och integritet. Det handlar om att pedagogerna skapat relationer till barnen och är lyhörda för barnens signaler och behov.

Att arbeta för att respektera barnens integritet är ett grundläggande arbete enligt Rädsla barnen (2022) för att ge de yngre barnen en medvetenhet om att de själva kan bestämma över sina egna kroppar. Då får de också inflytande i det som rör deras kroppar då det är grunden till att skapa en stark självkänsla och förmågan att känna empati för andra. I

förskolans läroplan (Skolverket 2018) står det att barns personliga och kroppsliga integritet ska respekteras. Resultatet visar på att de pedagoger som medverkar i studien tar i beaktande och respekterar barnens integritet under sovstunden. Reflektionerna som sker kring barnens integritet kan kopplas till både observationerna och intervjuerna.

Sammanfattningsvis syns det att pedagogerna använder sig av flera olika former av beröring för att ge både etisk- och naturlig omsorg. Dessa former av beröring skapar trygga relationer samtidigt som det blir en social upplevelse som Brauer et al. (2016) menar. Dessa olika former av tror pedagogerna skapar ett lugn och en trygghet för barnen. Pedagogerna i vår studie lyfter vikten av att vara lyhörda för barnens signaler och respektera barnens integritet. Beröring är inget arbetslagen diskuterar tillsammans och pedagogernas beröring sker till viss del oreflekterat. Vidare finns det inga tecken på att pedagogerna skulle ha en rädsla för att bli anmälda för att de använt sig utav olika former av beröring som kan misstolkas. Ännu en aspekt är att omsorgen är något som är en stor del av arbetet med barnen på de förskolorna där studien har genomförts, vilket visar sig både i intervjuer och i observationer.

8.6 Metoddiskussion

När fältarbetet planerades gjordes valet att studera sovstunden på förskolor som var nära våra arbetsplatser ur ett så kallat bekvämlighetsperspektiv. Här menar Denscombe (2018) att många forskare väljer medverkare i sina studier ur detta perspektiv. I vår studie föll det väl ut då vi lätt kunde åka dit och presentera vår studie på plats. Även att lämna samtyckesblanketter samt besöka förskolan för att se om dessa blanketter kommit in. Detta genererade också att de medverkade gavs möjlighet att se vilka vi var i större utsträckning än om verksamheten hade varit belägen längre ifrån. Upplevelsen var att de som medverkade i studien var flexibla och det fanns ett intresse för att studien skulle kunna genomföras. Pedagogerna var tillmötesgående och ändrade om konstellationerna inne på sovstunden då inte alla samtyckesblanketter kom in. Genom att vi besökte förskolan flera gånger skapades ett förtroende hos respondenterna samt att det gav barnen ett ansikte på oss. Det var troligtvis avgörande för att för studiens genomförande. Att skapa goda relationer menar Denscombe (2018) kan vara avgörande för observationernas och intervjuernas resultat.

Resultatet visade att de färdigskrivna intervjufrågorna föll väl ut och att de var relevanta för vår studie, samtidigt som det beskrivs i metoddelen så var frågornas följd flexibla vilket gjorde att det blev ett flyt i intervjun utefter vad den intervjuade svarade. Öppenheten i frågorna gjorde att de intervjuades svar blev väldigt utförliga många gånger utifrån deras tyckande och reflektioner, vilket var studiens mål. I intervjuerna fick respondenterna först mer allmänna frågor kring deras förhållningssätt på sovstunden för att skapa en avslappnad stämning (Denscombe 2018). Genom fältforskning där observationer skett under sovstunden samt genom kompletterande intervju har information kunnat samlas in från människor som arbetar i verksamheten. Det har möjliggjort en djupare förståelse för de beteende och företeelser som finns kring pedagogers val av beröring (Fejes & Thornberg 2019).

Utifrån den etnografiska ansatsen speglar observationerna verkligheten men att de tolkas utifrån forskarens ögon och minne (Denscombe 2018). Under observationerna har anteckningar gjorts som är relevanta för studien och det var bestämt innan vad som skulle observeras. De anteckningar som gjordes under dessa observationer delgav vi varandra och våra anteckningar förtydligades till varandra om behovet fanns. Det med anledning av att i vissa fall antecknades enbart stödord för att hinna med. Alla anteckningar renskrevs direkt efteråt i ett googledokument för att delge varandra resultatet. Även intervjuerna transkriberades och skrevs in i samma dokument. Denscombe (2018) menar på att den som intervjuar kan svara olika beroende på vem det är som intervjuar. Beroende på vem som intervjuar kan olika mycket information ges. Upplevelserna under intervjuerna var att de intervjuade kändes trygga i vår närvaro och svarade utförligt på frågorna. De intervjuade pedagogerna upplevdes i vissa fall som eftertänksamma innan de svarade. Vad det berodde på är svårt att veta men det kan tolkas som att de intervjuade ville formulera sig rätt och inte lämna några utrymmen för att bli misstolkade. Det kan också handlat om att de inte reflekterat kring frågan och behövde utrymme att fundera innan de kunde besvara den. Frågorna kan upplevas som känsliga och därför har det varit av stor vikt för oss att vara tydliga med studiens syfte. Det finns en risk med intervjuer då den intervjuade kanske svarar det som hen tror att forskaren vill höra (Denscombe 2018). Under intervjuerna har forskarna minimerat sin inverkan genom att försöka vara neutrala och passiva. Under intervjuerna har forskarna fokuserat på att lyssna och inte delgivit sina egna åsikter. Då intervjuerna blivit ljudinspelade har materialet kunnat transkriberats och analyserats flera

gångar för att få fram resultat. Genom att intervjuerna spelats in blir det mer tillförlitligt än om endast fältanteckningar gjorts (Denscombe 2018).

8.7 Giltighet och generaliserbarhet

Studien omfattar sju observationer och har kompletterats med sju inspelade intervjuer. Det är en liten studie vilket kan väcka frågor kring hur representativ studien är samt om hur sannolikheten är att få samma resultat om studier görs på andra förskolor (Denscombe 2018). Denscombe menar på att kvalitativa studier är svåra att generalisera då forskningen tenderar att baseras på ett tunt underlag som gör att det blir svårt att fastställa forskningsfynden och generalisera dem till liknande fall. Underlaget för studien kan anses som tunt vilket kan ha påverkat resultatet. Det kan dock tänkas att denna undersökning skulle kunna vara generaliserbar om studien skulle göras igen på andra mindre förskolor om de använt sig av samma metod samt med samma eller liknande intervjufrågor. Vidare studier i större utsträckning hade behövts för att kunna generalisera. Att studien har en giltighet, även kallat validitet betyder att forskaren använder rätt metoder för det som undersöks. För att göra det måste forskaren mäta med verktyg som är tillförlitliga. Det vill säga använda rätt metod. I studien har både observation och inspelad intervju valts som metod för att få svar på forskningsfrågan. För att validiteten ska vara hög behöver relationen mellan det faktiska som studeras stämma överens med det som forskarna uttalar sig om att man önskar mäta (Pramling 2020).

8.8 Vidare forskning på ämnet

Resultatet visar att som verksam inom förskolan behövs det en väldigt stor kompetens av att kunna tolka barnens tyckande och tankar, framför allt på en avdelning för yngre barn där många av barnen inte har ett verbalt språk ännu. Vi kan se genom denna studie att mer forskning behöver göras i ämnet. Detta märktes bland annat när vi skulle söka information om sovstunden på förskolan. Vi fick till oss av en pedagog att det är ett bra ämne som vi valt att forska kring och att det sätter i gång tankar hos dem som de inte reflekterat kring tidigare. Det har i princip inte alls forskats kring detta och vårt resultat visar även att det inte är något som pedagoger ens reflekterar över utan att de agerar rutinmässigt i situationerna som uppstår på sovstunden. Kanske om mer forskning görs om just betydelsen av sovstunden för barnen och de positiva effekterna av den beröring som sker där gör att fler börjar reflektera över hur vi agerar. Detta kan leda till att sovstunden blir mer kvalitativ

för barnen och genererar mer medvetna handlingar från de pedagogerna som närvarar vid sovstunden.

I vår studie har vi använt två metoder. Både observationer och kompletterande intervjuer för att se om där fanns skillnader i hur pedagogerna agerar och vad de svarade i intervjun. De pedagogerna som medverkat i vår studie är alla kvinnliga. Det hade varit intressant att undersöka om eller vilka skillnader det blivit om även manliga verksamma i förskolan varit delaktiga i en studie. I denna studie har det varit fokus på hur pedagogerna ser på beröring i kombination med sovstunden och det hade varit intressant att få fram barnens syn på sovstunden. Detta kan dock bli svårt då sovstunden ofta är belagd på en avdelning för yngre barn där många av barnen inte har det verbala språket ännu det är där pedagogernas lyhördhet kommer in och som tagits fram i vårt resultat. Det hade kunnat studeras hur det ser ut på en mellanbarnsavdelning där åldern ofta är mellan tre till fyra år och där hade man kanske bättre fått fram barnens aspekter om beröring under sovstunden. Vårt resultat är utifrån fältarbete på förskolor med lägre antal barn och det hade varit intressant om vidare forskning hade gjorts på hur det ser ut på förskolor med fler barn närvarande under sovstunden. Hur det ser ut på förskolor där det går många barn och vilken känsla som finns hos de verksamma där. Hade resultatet från en sådan studie skiljt sig mycket åt? Kanske är det ur detta perspektiv som studien inte blir generaliserbar?

9. Referenser

- Aspelin, J. (2016). Pedagogisk omsorg. I Riddersporre, B. & Bruce, B. (red.). *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och kultur. Ss. 49-66.
- Aspelin, J. (2018). *Lärares relationskompetens: vad är det? Hur kan den utvecklas?* Första upplagan Stockholm: Liber
- Aspers, P. (2011) *Etnografiska metoder*. Upplaga 2:3. Stockholm: Liber AB.
- Bosson Rydell, M. (2003). *Vilda säger NEJ!* Örebro: Lära förlag
- Bothelius, K. & Svirsky, L. (2019). *God natt! om små och stora barns sömn*. Natur & Kultur.
- Brauer, J., Xiao, Y., Poulain, T. & Friederici, A. (2016) Schirmer Frequency of maternal touch predicts resting activity and connectivity of the developing social brain *Cerebr. Cortex*, 26 (2016), pp. 3544–3552.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2012). *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur.
- Colnerud, G. (2006). Nel Noddings och omsorgsetiken. *Utbildning & demokrati 2006, vol 15, nr 1, 33–41 tema: pedagogisk filosofi, etik och politik*. <https://docplayer.se/7266004-Nel-noddings-och-omsorgsetiken.html> (Hämtad 2022-11-06).
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Fejes, A & Thornberg, R (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber
- Grunditz, S (2013) *Små barns sociala liv på vilan: om deltagande och ordningsskapande i förskolan*. Avhandling. Uppsala: Uppsalas universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:659709/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2023-01-12)
- Halldén, G. (2016). Omsorg i förskolan och omsorg om förskolan. I Riddersporre, B. & Bruce, B. (red.). *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och kultur. Ss. 35-48.

- Herou, K. (2021). Beröring i förskolan. *Förskoleforum*
https://forskoleforum.se/artiklar/beroring-i-forskolan?check_logged_in=1 (Hämtad 2022-11-06).
- Jönsson, H. E., Kotilahti, K., Heiskala, J. Backlund Wasling, H., Olausson, H., Croy, I., Mustaniemi, H., Hiltunen, P., Tuulari, J. J., Scheinin, N. M., Karlsson, L., Karlsson, H. & Nissilä, I. (2017). Affective and non-affective touch evoke differential brain responses in 2-month-old infants. *NeuroImage* Volume 169, 1 April 2018, Pages 162-171
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1053811917310467?via%3Dihub>
- Kleven, S. (2014). *Tryggboken: Vi lär oss om gränser och magkänslan*. Bravebirds prints.
- Noddings, N. (2012). The caring relation in teaching. *Oxford Review of Education* Vol. 38, No. 6, December 2012, pp. 771–781. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.hkr.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=76b15cb0-76eb-4d71-9d8c-65ddf9a469e9%40redis> (Hämtad 2022-09-17).
- Nyholm, E. (2016). God omsorg – avgörande för välbefinnande. *Förskoletidningen*.
<https://www.forskoletidningen.se/god-omsorg-avgorande-valbefinnande> (Hämtad 2022-09-20).
- Owen, M & Gillentine, J. (2010). Please touch the children: appropriate touch in the primary classroom. *Early Child Development and Care* Volume 181, 2011 Pages 857-868
<https://www-tandfonline-com.ezproxy.hkr.se/doi/full/10.1080/03004430.2010.497207>
- Pramling, N. kap 2 vad utmärker vetenskaplig kunskap. Åkerblom, A., Hellman, A & Pramling, N (red). (2020). *Metodologi: för studier i, om och med förskolan*. Malmö: Gleerups
- Pramling Samuelsson, I., Williams, P., & Sheridan, S. (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. *Nordisk barnehageforskning*, Volym 9.
<https://doi.org/10.7577/nbf.1012>
- Rädda Barnen (2022). *Att prata kropp och gränser med de minsta barnen*.
<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/stopp-min-kropp/prata-med-de-minsta-barnen/> (Hämtad 20220331).

Rädda barnen (2019). *Stopp min kropp*. Rädda barnen.

SFS 2018:1197. *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*.

Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197 (Hämtad 22-01-02)

SFS 2022:49. *Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor*.

<http://www.notisum.se/rnp/document/?id=20030460> (Hämtad 2022-11-30)

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/getFile?file=4001>(Hämtad 2022-09-20)

Skolverket (2021). *Barn integritet i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/barns-integritet-i-forskolan#h-Sakanduarbetaforattstarkabarnsintegritet> (Hämtad 2022-09-20).

Uvnäs Moberg, K. (2000). *Lugn och beröring: oxytocinets läkande verkan i kroppen*.

Stockholm: Natur och kultur i samarbete med Axelsons gymnastiska institut

Åberg, M., Hedlin, M & Johansson, C. (2020). Vardagliga beröringspraktiker i förskola och förskollärautbildning – om normer i förändring. *Uniped*. Vol.43, Iss.3.

Universitetsförlaget <https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/issn.1893-8981-2020-03-04>

Åberg, M., Hedlin, M & Johansson, C. (2021) Touch the Children, or Please Don't – Preschool Teachers' Approach to Touch. *Scandinavian Journal of educational Research*. Vol. 65, Iss 2. Pages 485-502 <https://www-tandfonline-com.ezproxy.hkr.se/doi/full/10.1080/00313831.2019.1705893> (Hämtad 2022-09-14).

Åkerblom, A. (2016). Omsorgens många ansikten. I Riddersporre, B. & Bruce, B. (red.). *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och kultur. Ss. 67–86.

1177 – tryggt om din hälsa och vård (2021). Anknnytning hos barn – vad du kan göra för att den ska bli trygg. Sverige. <https://www.1177.se/Skane/barn--gravid/att-vara-foralder/foraldraskap-och-relationen-med-barnet/anknytning-hos-barn/> (Hämtad 2022-09-20).

1177 vårdguiden (2020). <https://www.1177.se/Vastra-Gotaland/liv--halsa/psykisk-halsa/beroring-och-narhet-ar-livsviktigt/> (Hämtad 2022-11-29).

10. Bilagor

1. Informationsbrev vårdnadshavare
2. Samtyckesblankett vårdnadshavare
3. Informationsbrev pedagoger
4. Samtyckesblankett pedagoger
5. Observationsschema och intervjufrågor

Informationsbrev till vårdnadshavare

Till vårdnadshavare för _____ på förskolan _____
Förfrågan om deltagande i studie gällande hur pedagoger gör under sovstunden på förskolan.

Hej.

Vi är två studenter som läser sista terminen på förskolläraprogrammet i Kristianstad. Under hösten 2022 och fram till februari 2023 kommer vi att skriva vårt examensarbete. I vårt arbete vill vi undersöka hur pedagogerna gör under sovstunden. Ämnet är något som intresserar oss båda och är ett område där mer forskning behövs.

I vår studie kommer vi att studera hur pedagogerna gör på ditt barns avdelning under sovstunden. Varje pedagog som vill medverka i studien kommer att studeras en gång. Då det finns flera pedagoger som arbetar på ert barns avdelning kommer det att röra sig om en till fyra gånger.

Fältstudierna kommer göras genom att Josefine eller Evelina kommer sitta med under sovstunden och anteckna vad pedagogen gör. Efteråt kommer vi intervjua den pedagog som var närvarande vid sovstunden. Detta för att få reda på pedagogen perspektiv av sovstunden. Svaren kommer antecknas. Vi har inget intresse av att studera barnen utan det är pedagogen som kommer observeras.

GDPR följs. barnen kommer att vara anonyma och även så förskolan i studien. Som vårdnadshavare har ni när som helst rätt att ta tillbaka ert samtycke under pågående studie.

Studien kommer redovisas i ett examensarbete och ni kommer att kunna ta del av resultatet genom att studien kommer skickas till ert barns förskola. Efter studien har ni rätt till uppföljning och kontakt.

Med vänliga hälsningar
Evelina och Josefine

Samtyckesblankett vårdnadshavare

Vårdnadshavare för _____

Förfrågan om deltagande i studie gällande hur pedagoger gör på sovstunden.

- Jag samtycker till att studenterna är med på mitt barns sovstund för att studera hur pedagogen gör under sovstunden under hösten 2022. (Max fyra tillfällen).
- Jag samtycker **inte** till att studenterna är med på mitt barns sovstund för att studera hur pedagogen gör.

Önskar svar senast den

Vårdnadshavare 1:

Datum	Underskrift	Namnförtydligande
-------	-------------	-------------------

Vårdnadshavare 2:

Datum	Underskrift	Namnförtydligande
-------	-------------	-------------------

Med vänliga hälsningar

Evelina och Josefine

Vid frågor:

Evelina Jönsjö

0731-511091

Evelina.jonsjo0094@stud.hkr.se

Josefine Åström

0767-653225

Josefine.astrom0003@stud.hkr.se

Handledare på Högskolan Kristianstad

Elin.Hjelm 044-2503436

elin.hjelm@hkr.se

Informationsbrev till pedagoger

Till Pedagoger på förskolan _____

Förfrågan om deltagande i studie gällande hur pedagoger gör under sovstunden på förskolan.

Hej.

Vi är två studenter som läser sista terminen på förskolläraryrket i Kristianstad. Under hösten 2022 och fram till februari 2023 kommer vi att skriva vårt examensarbete. I vårt arbete vill vi undersöka hur pedagogerna gör under sovstunden. Ämnet är något som intresserar oss båda och är ett område där mer forskning behövs.

I vår studie kommer vi att studera hur pedagoger gör under sovstunden på förskolan. Varje pedagog kommer Studeras en gång. Då det finns flera pedagoger som arbetar på en avdelning kommer vi kunna vara med på flera sovstunder på en avdelning (Max 3-4 tillfällen).

Fältstudien kommer göras genom att Evelina eller Josefine sitter med under sovstunden och föra fältanteckningar. Efteråt kommer vi intervjua den pedagog som var närvarande vid sovstunden, detta beräknas ta ca 20 minuter. Detta för att få reda på ditt perspektiv av sovstunden. Intervjun spelas in för att underlätta sammanställningen av ett resultat. Vi har inget intresse av att studera barnen utan det är pedagogen som kommer observeras.

GDPR följs. Pedagogerna kommer att vara anonyma och även så förskolan. Pedagoger och vårdnadshavare har när som helst rätt att ta tillbaka sitt samtycke under pågående studie och avbryta sin medverkan i studien.

Studien kommer redovisas i ett examensarbete och ni kommer att kunna ta del av resultatet genom att studien kommer skickas till er. Efter studien har pedagogerna rätt till uppföljning och kontakt.

Med vänliga hälsningar
Evelina och Josefine

Samtyckesblankett pedagog

Till Pedagogen _____ på förskolan _____

Förfrågan om deltagande i studie under hösten 2022-februari 2023 gällande hur pedagoger gör på sovstunden.

- Jag samtycker till att delta i studien.
- Jag samtycker till att studenterna är med på sovstunden och för fältanteckningar på hur jag gör under sovstunden samt intervjuar mig efteråt för att använda resultatet i deras examensarbete.
- Jag samtycker till att intervjun spelas in i form av en ljudinspelning.

- Jag vill inte delta i studien

Önskar svar senast den

Pedagog:

Datum	Underskrift	Namnförtydligande
-------	-------------	-------------------

Med vänliga hälsningar

Evelina och Josefine

Vid frågor:

Evelina Jönsjö

0731-511091

Evelina.jonsjo0094@stud.hkr.se

Josefine Åström

0767-653225

Josefine.astrom0003@stud.hkr.se

Handledare på Högskolan Kristianstad

Elin.Hjelm 044-2503436

elin.hjelm@hkr.se

Observationsguide och intervjufrågor

Att undersöka under observationen:

Hur berör pedagogerna barnen

I vilka situationer? Disciplin eller omsorg, hjälp/stöd
sitter pedagogen vid samma barn eller förflyttar sig?

Intervjufrågor:

Vilka beröring praktiker brukar du använda dig av under sovstunden, hur kommer det sig att du använder dig av dessa?

Finns det andra former av beröring som du använder som du inte använde dig av idag?

Vad är din syn på beröring under sovstunden?

Vad avgör din placering under sovstunden? Har du alltid samma placering eller det varierar, vilka faktorer spelar in?

Upplever du att du ges möjlighet att tillgodose barnens individuella behov under sovstunden?

Vilka behov kan du se att barnen har under sovstunden?

- Om en pedagog nämner integritet be hen utveckla.
- Om pedagogen behöver exempel på beröring, det kan vara kli på ryggen, kli i håret, handen på byggen, barnet i famn eller ligga tätt intill barnet, barnet i famnen, tillrättavisande osv.